

Спеціалізованій вченій раді
ДФ 130.106.2026
Одеського національного університету
імені І.І. Мечникова
вул. Змієнка Всеволода, 2, м. Одеса, 65082

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію
Алексєєнко Анастасії Петрівни
на тему: **«ГРУНТОВО-ГЕОГРАФІЧНА ІНФОРМАЦІЯ В ДЕРЖАВНОМУ
ЗЕМЕЛЬНОМУ КАДАСТРІ УКРАЇНИ»**
поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 10 Природничі науки
за спеціальністю 106 Географія

Аналіз дисертації **Алексєєнко Анастасії Петрівни «Грунтово-географічна інформація в державному земельному кадастрі України»**, поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 106 Географія з галузі знань 10 Природничі науки, дає підстави зробити висновок щодо її актуальності, ступеня обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, достовірності та значущості отриманих результатів, наукової новизни, теоретичної і практичної цінності та надати загальну оцінку роботи.

Актуальність теми виконаної роботи. Актуальність теми дисертації не викликає сумнівів та обумовлена сучасними тенденціями цифрової трансформації системи управління земельними ресурсами, необхідністю підвищення якості інформаційного забезпечення Державного земельного кадастру України, а також зростанням ролі геоінформаційних технологій у процесах прийняття управлінських рішень щодо використання та охорони земель. В умовах інтеграції України до європейського простору, впровадження принципів сталого розвитку, необхідності гармонізації національних кадастрових даних із міжнародними інформаційними системами особливого значення набуває проблема систематизації, цифровізації та просторового представлення інформації про ґрунти.

Додаткової актуальності дослідженню надають сучасні виклики, пов'язані з воєнним станом, деградацією земельних ресурсів, потребою у відновленні постраждалих територій та формуванні достовірних цифрових баз даних для післявоєнної відбудови країни. Саме тому вдосконалення підходів до представлення ґрунтово-географічної інформації в системі державного земельного

кадастру є важливою науковою та практичною проблемою.

Слід позитивно відзначити міждисциплінарний характер дослідження, у якому поєднано положення географії, ґрунтознавства, землеустрою, геоінформатики, кадастру та інформаційних технологій. Запропонований авторкою підхід орієнтований не лише на узагальнення існуючих теоретичних положень, а й на розроблення практичних механізмів формування сучасних ґрунтових інформаційних систем різних територіальних рівнів.

Отже, тема дисертації є своєчасною, актуальною як з наукової, так і з практичної точки зору, відповідає сучасним тенденціям розвитку географічної науки та інформаційного забезпечення управління земельними ресурсами України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до наукових напрямів кафедри географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру Одеського національного університету імені І. І. Мечникова в межах держбюджетних і кафедральних науково-дослідних робіт: № 603 «Встановити масштабність і наслідки деградації чорноземів України в умовах сучасної зміни клімату та сільськогосподарського використання» (д/б, 2020-2022 рр.), № 330 «Стале землекористування в південному регіоні України: сучасні проблеми та шляхи їх вирішення» (кафедральна, 2023-2027 рр.) та № 625 «Розробити адаптивні сценарії сталого вуглецево-нейтрального управління та відновлення деградованих чорноземів півдня України в умовах війни» (д/б, 2026-2028 рр.), а також у межах завдання ПНД НААН щодо раціонального використання і сталого управління ґрунтовими ресурсами.

Наукова новизна отриманих результатів. Наукова новизна дисертації полягає у комплексному вирішенні актуального наукового завдання, пов'язаного з удосконаленням теоретико-методологічних засад відображення ґрунтово-географічної інформації у системі Державного земельного кадастру України та обґрунтуванні сучасних підходів до її цифрового представлення й використання для підтримки управлінських рішень.

До найбільш вагомих наукових результатів слід віднести запропоноване авторкою трактування поняття «ґрунтово-географічна інформація», яке розглядається як самостійний об'єкт географічного аналізу та поєднує просторові, часові й тематичні характеристики ґрунтового покриття. Такий підхід розширює існуючі уявлення про інформаційне забезпечення кадастрових систем та формує підґрунтя для подальших досліджень у сфері інформаційного ґрунтознавства.

Науковий інтерес становить запропонована концепція ґрунтової інформаційної системи локального рівня, яка передбачає інтеграцію різномірних геопросторових даних, формування структурованої системи атрибутивної інформації та використання геоінформаційних технологій для підтримки сталого управління ґрунтово-земельними ресурсами. Практичну спрямованість цих

положень підсилює розроблення моделі ґрунтової інформаційної системи на прикладі території Одеської області та окремої територіальної громади.

До позитивних аспектів роботи також слід віднести удосконалення методичних підходів до збору, структурування та представлення інформації про ґрунти в системі земельного кадастру, розширення можливостей використання електронних кадастрових сервісів, адаптацію картографічних матеріалів до міжнародної класифікації WRB, а також розвиток підходів до оцінювання повноти й достовірності ґрунтової інформації.

Разом із тим окремі положення, що представлені авторкою як такі, що отримані вперше, певною мірою спираються на вже існуючі напрацювання у сфері геоінформаційного моделювання земельних ресурсів, цифрового картографування ґрунтів та розвитку кадастрових інформаційних систем. У зв'язку з цим рівень їхньої новизни доцільніше розглядати як подальший розвиток і комплексне узагальнення наукових підходів із урахуванням сучасних умов функціонування земельного кадастру України.

Загалом наукова новизна дисертації є достатньо обґрунтованою, логічно пов'язаною з поставленими метою та завданнями дослідження, а отримані результати мають ознаки самостійності та можуть бути використані як основа для подальшого розвитку наукових досліджень у галузі географії, ґрунтознавства та земельного кадастру.

Практичне значення отриманих дисертантом результатів полягає у розробленні комплексу методичних та інформаційних рішень, спрямованих на підвищення ефективності використання ґрунтово-географічної інформації у системі ДЗК та практиці управління земельними ресурсами.

Запропоновані авторкою підходи до побудови ґрунтових інформаційних систем регіонального й локального рівнів можуть бути використані органами державної влади, місцевого самоврядування, установами, що здійснюють землеустрій, ведення кадастру, моніторинг земель та охорону ґрунтів. Практичний інтерес становить структурована система атрибутивних даних, яка забезпечує більш повне накопичення, зберігання та аналіз інформації про якісний стан ґрунтів і може бути інтегрована з існуючими геоінформаційними ресурсами.

Важливим результатом дослідження є розроблення моделей ґрунтових інформаційних систем із використанням сучасних ГІС-технологій, що створює передумови для удосконалення просторового аналізу, підготовки управлінських рішень щодо раціонального використання земель, оцінювання деградаційних процесів та планування природоохоронних заходів. Практичну цінність мають також запропоновані рекомендації щодо використання електронних сервісів земельного кадастру та сценаріїв управління ґрунтово-земельними ресурсами в умовах воєнного стану і післявоєнного відновлення територій.

Позитивним є те, що результати дослідження впроваджено в освітній процес Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (освітні компоненти «Земельний кадастр», «Оцінка земель», «Бонітування ґрунтів і грошова оцінка земель», «Земельний кадастр і менеджмент земельних ресурсів», «Практикум з земельного права і земельного кадастру при організації бізнесу», а також при виконанні кваліфікаційних робіт студентами кафедри географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру), використано при виконанні науково-дослідних робіт кафедри, а також підтверджено актами впровадження у діяльність окремих органів місцевого самоврядування та виробничих організацій, що свідчить про їх практичну затребуваність.

Водночас окремі запропоновані рішення, насамперед щодо створення та функціонування ґрунтових інформаційних систем, потребують подальшої апробації в інших регіонах України та оцінювання можливостей їх інтеграції з національними кадастровими інформаційними ресурсами. Це, однак, не зменшує практичної цінності отриманих результатів, а визначає перспективи їх подальшого розвитку й масштабування.

У цілому практичне значення дисертації є достатньо вагомим, а її результати можуть бути використані в науковій, освітній та виробничій діяльності, а також у практиці ведення державного земельного кадастру та управління земельними ресурсами.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

Отримані результати базуються на комплексному застосуванні сучасних загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, аналізі значного масиву нормативно-правових документів, наукових публікацій, фондових матеріалів та геопросторових даних. Основні положення дисертації логічно взаємопов'язані, відповідають поставленій меті й завданням дослідження, а сформульовані висновки випливають із проведеного аналізу та підтверджуються результатами практичного впровадження. Наукові положення, висновки та рекомендації дисертації є достатньо обґрунтованими, відповідають визначеним меті й завданням, послідовно викладені у висновках до розділів та загальних висновках. Основні результати висвітлено у 10 наукових працях, з яких 3 статті – у фахових рецензованих виданнях України (категорія Б), 1 публікація - в інших виданнях, 6 – у матеріалах міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій. Результати дослідження апробовано на 6 наукових конференціях, зокрема на конференціях «Ґрунти в сучасному світі» (м. Одеса, 2022 р.), «Горизонти ґрунтознавства» (м. Львів, 2023-2025 рр.) та «Ґрунтово-земельні ресурси України» (Одеса, 2025 р.), а також на щорічних наукових конференціях професорського викладацького складу та студентів і аспірантів ОНУ імені І. І. Мечникова.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність, характеристика основних

положень роботи. Дисертація є завершеним самостійним науковим дослідженням, виконаним на актуальну тему та побудованим відповідно до загальноприйнятої логіки проведення дисертаційних досліджень. Структура роботи є послідовною, взаємопов'язаною і забезпечує повне розкриття поставленої мети та завдань.

У першому розділі авторкою проведено ґрунтовний аналіз теоретико-методологічних засад функціонування державного земельного кадастру та сучасних підходів до використання ґрунтово-географічної інформації. Значну увагу приділено розвитку понятійно-категоріального апарату, обґрунтуванню авторського трактування поняття «ґрунтово-географічна інформація», а також формуванню алгоритму її дослідження в системі земельного кадастру. Позитивним є прагнення автора систематизувати існуючі підходи та інтегрувати їх із сучасними геоінформаційними технологіями.

Другий розділ присвячений методичним засадам формування інформаційного забезпечення державного земельного кадастру. Авторкою детально проаналізовано нормативно-правову базу, сучасний стан інформаційного забезпечення кадастру, досвід використання ґрунтових інформаційних систем у зарубіжній та вітчизняній практиці, а також особливості застосування електронних кадастрових сервісів. Особливої уваги заслуговує проведений аналіз існуючих інформаційних ресурсів, визначення їх переваг і недоліків, що дозволило сформулювати обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення інформаційного наповнення ДЗК.

Найбільш вагомі наукові результати представлені у третьому розділі дисертації. Авторкою запропоновано концепцію ґрунтової інформаційної системи як інструменту сталого управління ґрунтово-земельними ресурсами, розроблено методику створення ГрІС, сформовано її інформаційну структуру та реалізовано практичну модель для регіонального і локального рівнів на прикладі Одеської області та територіальної громади. Практичний інтерес становлять розроблена система атрибутивних показників, використання сучасних ГІС-технологій для цифрового представлення ґрунтової інформації, адаптація ґрунтових карт до міжнародної класифікації WRB, а також запропоновані сценарії сталого управління ґрунтово-земельними ресурсами в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення.

Позитивною особливістю роботи є поєднання теоретичних узагальнень із практичними результатами, підтвердженими впровадженням у діяльність органів місцевого самоврядування, виробничих підприємств та освітній процес закладу вищої освіти. Висновки до кожного розділу є логічними, узагальнюють отримані результати та забезпечують послідовний перехід до наступних етапів дослідження.

У цілому зміст дисертаційної роботи відповідає заявленій темі, поставленій меті та завданням дослідження, характеризується внутрішньою логічністю, достатнім рівнем аргументованості та свідчить про належний рівень наукової

підготовки здобувачки.

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях. За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 10 наукових праць, з яких 3 статті – у фахових виданнях України (категорія Б), а 7 – апробаційні публікації в інших виданнях, матеріалах і тезах конференцій. Зазначене дозволяє стверджувати, що дисертаційна робота повною мірою забезпечена опублікованими працями здобувачки, а результати дослідження висвітлено в них у належному обсязі.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Разом із позитивною оцінкою дисертації вважаю за доцільне висловити окремі зауваження та побажання, які мають виключно дискусійний характер і не знижують загальної наукової цінності виконаного дослідження.

1. Запропоновану авторкою модель верифікації та репрезентативності ґрунтових даних доцільно було б доповнити структурною схемою бази даних із наведенням основних таблиць, переліку атрибутів, типів полів та логічних зав'язків між ними. Це дозволило б підвищити відтворюваність запропонованої ґрунтової інформаційної системи та полегшило б її практичне впровадження іншими користувачами.

2. У роботі запропоновано інтеграцію ґрунтової інформаційної системи ТГ з електронними сервісами ДЗК та НІГД. Проте механізми такої інтеграції висвітлено недостатньо детально. На мою думку, практична реалізація зазначених положень потребує не лише технічних рішень, а й відповідних змін нормативно-правового забезпечення функціонування кадастрових інформаційних систем.

3. Запропоновані сценарії сталого управління ґрунтово-земельними ресурсами є цікавими та актуальними, однак вони мають переважно концептуальний характер. Доцільно було б визначити для кожного сценарію систему кількісних показників, критеріїв ефективності та індикаторів оцінювання результативності їх реалізації.

4. Під час аналізу міжнародного досвіду цифровізації ґрунтових даних основну увагу приділено опису окремих інформаційних систем, однак порівняльний аналіз можливостей їх практичного впровадження в умовах України представлено недостатньо повно. Більш детальне зіставлення зарубіжних моделей із сучасним станом розвитку українського земельного кадастру посилило б практичну складову дослідження.

5. У тексті дисертації трапляються окремі стилістичні неточності, технічні помилки та редакційні огріхи, які не впливають на загальний зміст роботи, однак їх усунення сприяло б покращенню загального оформлення дисертації.

Дотримання академічної доброчесності, відповідність анотації основним положенням дисертації. При детальному розгляді дисертації порушень академічної доброчесності не виявлено. Текст дисертації, стиль викладу матеріалу

та отримані наукові результати дають підстави стверджувати, що здобувачка виконала дослідження з дотриманням загальних вимог академічної доброчесності. Зміст анотацій українською та англійською мовами за своєю сутністю ідентичний основним положенням дисертації й відображає її мету та новизну.

Загальний висновок. Дисертація **Алексєєнко Анастасії Петрівни «Грунтово-географічна інформація в державному земельному кадастрі України»** є самостійною, завершеною науковою працею, виконаною на актуальну тему з використанням сучасного термінологічного апарату та відповідної теоретико-методологічної бази. Робота виконана на достатньому кваліфікаційному науковому рівні, містить науково обґрунтовані результати, які мають наукову новизну, теоретичне і практичне значення та достатньо повно представлені в наукових працях здобувачки. Дисертація відповідає спеціальності 106 Географія і встановленим вимогам до оформлення дисертацій (наказ МОН України від 12.01.2017 р. № 40 з наступними змінами) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 з наступними змінами), а її авторка – **Алексєєнко Анастасія Петрівна** – заслуговує на **присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 10 Природничі науки за спеціальністю 106 Географія.**

Офіційний опонент –

доктор географічних наук, професор,
завідувач кафедри геоматики, землеустрою
та планування територій Полтавського
державного аграрного університету

Сергій ШЕВЧУК

